



Deze bijlage hoort bij factsheet 3 en maakt onderdeel uit van een reeks van drie factsheets.
Factsheet 1 beschrijft de bruikbaarheid en toepasbaarheid van deLDP-monitor.
Factsheet 2 gaat in op de problemen en wensen van mantelzorgers van mensen met dementie.
Factsheet 3 gaat over de ervaren belasting van mantelzorgers van mensen met dementie.
Deze bijlage is geschreven door het NIVEL op initiatief van Alzheimer Nederland. De gegevens mogen met bronvermelding worden gebruikt.
Voor meer informatie mw. dr. J. Peeters tel. 030 - 2729628 Email: j.peeters@nivel.nl.



Bijlage bij factsheet 3, oktober 2007

Methodologische verantwoording

José Peeters, Peter Spreeuwenberg, Anneke Francke, Sandra van Beek

Mate van ervaren belasting

In tabel 1 is te zien op welke kenmerken mantelzorgers en personen met dementie verschillen in de mate van ervaren belasting: *licht, matig of ernstig belast*.

Tabel 1 Specifieke kenmerken van de mantelzorger en de persoon met dementie, naar ernst van de belasting van de mantelzorger

Specifieke kenmerken van de mantelzorger en van de persoon met dementie (N=983)	Licht belast N=212 22%	Matig belast N=571 58%	Ernstig belast N=200 20%
<i>Relatie van de mantelzorger tot de persoon met dementie*</i>			
Partner	17%	57%	26%
(Schoon)dochter/(schoon)zoon	24%	60%	16%
Andere familieleden	30%	62%	8%
Buren, vrienden of kennissen	46%	41%	13%
<i>Geslacht van de mantelzorger</i>			
Man	26%	56%	18%
Vrouw	20%	59%	21%
<i>Leeftijd van de mantelzorger*</i>			
Jonger dan 45 jaar	24%	64%	12%
45 tot 55 jaar	24%	61%	15%
55 tot 65 jaar	24%	58%	18%
65 tot 75 jaar	18%	55%	27%
75 tot 85 jaar	21%	55%	24%
85 jaar of ouder	15%	62%	23%
<i>Hoe vaak zorgt de mantelzorger voor zijn/haar naaste?*</i>			
Dagelijks	17%	57%	26%
3 tot 6 keer per week	18%	59%	22%
1 tot 2 keer per week	31%	61%	8%
Minder dan 1 keer per week	34%	55%	11%

Tabel 1 wordt vervolgd

Specifieke kenmerken van de mantelzorger en van de persoon met dementie (N=983)	Licht belast N=212 22%	Matig belast N=571 58%	Ernstig belast N=200 20%
<i>Hoeveel jaar zorgt de mantelzorger voor zijn/haar naaste?</i>			
Minder dan een half jaar	35%	46%	19%
Een half tot 1 jaar	21%	60%	19%
1 tot 2 jaar	20%	57%	23%
2 tot 3 jaar	19%	62%	19%
3 tot 4 jaar	22%	56%	22%
4 tot 5 jaar	20%	60%	20%
5 jaar of langer	22%	57%	21%
<i>Alleen of samen zorgen?*</i>			
De zorg komt vooral op de mantelzorger neer	20%	53%	27%
Andere personen hebben een wezenlijk aandeel in de zorg	23%	63%	14%
<i>Woonsituatie van de persoon met dementie*</i>			
Thuiswonend	18%	61%	21%
In zorginstelling wonend	29%	54%	17%
<i>Geslacht van de persoon met dementie*</i>			
Man	18%	56%	26%
Vrouw	24%	60%	16%
<i>Leeftijd van de persoon met dementie</i>			
Jonger dan 55 jaar	0%	82%	18%
55 tot 65 jaar	14%	68%	18%
65 tot 75 jaar	22%	56%	22%
75 tot 85 jaar	21%	58%	21%
85 jaar of ouder	27%	55%	18%
<i>Hoeveel jaar verschijnselen van dementie?</i>			
Minder dan een half jaar	29%	41%	30%
Een half jaar tot 1 jaar	16%	53%	31%
1 tot 2 jaar	20%	65%	15%
2 tot 3 jaar	20%	58%	22%
3 tot 4 jaar	20%	55%	25%
4 tot 5 jaar	24%	58%	18%
Meer dan 5 jaar	23%	58%	19%
<i>Professionele zorg</i>			
Géén professionele zorg	23%	62%	15%
Professionele zorg	21%	58%	21%

*Verschillen in de mate van belasting van de mantelzorger zijn statistisch significant, Chi-kwadraat toets ($p < 0.05$)

Ervaren belasting van mantelzorgers

De zes vragen in de LDP-monitor die verwijzen naar fysieke en psychische belasting vormden een betrouwbare schaal (Cronbach's alpha = .68 en de Reliability is .77). De antwoorden op de items vormen een 4-puntschaal: 1 = 'ja', 2 = 'eigenlijk wel', 3 = 'eigenlijk niet' en 4 = 'nee', waarbij de antwoordcategorieën van de negatief geformuleerde items zijn gespiegeld. De schaal 'ervaren belasting' is in de verdere analyses gebruikt als maat voor fysieke en psychische belasting, zoals ervaren door mantelzorgers. Om de klassenindeling van de mate van belastbaarheid te kunnen vaststellen zijn de scores op de zes items van deze schaal als uitgangspunt genomen. Dat hebben we gedaan met behulp van een techniek waarin een relatie wordt gelegd tussen items uit een vragenlijst enerzijds en het antwoordgedrag van respondenten anderzijds: de Item Respons Theorie, middels een multilevel Rasch model. Het doel van de item respons theorie is een indruk te krijgen van overeenkomstige patronen binnen een (cliënten)populatie, in dit geval mantelzorgers. Deze theorie is gebaseerd op de veronderstelling dat er aan het antwoordgedrag van mantelzorgers één of meer niet-zichtbare eigenschappen ten grondslag liggen, zoals in dit geval 'ervaren belasting' van mantelzorgers.

Concreet betekent dit dat er voor elke cliënt een schatting wordt gedaan van het gemiddelde, waarbij rekening wordt gehouden met zijn/haar antwoordpatroon op de items¹. Dat wil zeggen mantelzorgers met een zelfde gemiddelde score, maar met een ander antwoordpatroon (bijvoorbeeld: de ene mantelzorger heeft een score van 1, 2 en 3 en de andere mantelzorgers scoort 2, 2 en 2) worden in de analyse verschillend behandeld. Per mantelzorger wordt ook een 'onzekerheidsscore' berekend: een lage onzekerheidsscore geeft aan dat de score op een item goed voorspeld kan worden. Op basis van deze score en de intervallen worden drie categorieën geconstrueerd: 1= 'licht belast', 2 = 'matig belast' en 3 = 'ernstig belast'. De range van de schaal 'licht belast' loopt van 1 tot 1,7, 'matig belast' heeft een range van 1,7 - 2,6 en 'ernstig belast' loopt vanaf 2,6 tot 4, bij een 4-puntschaal 1= 'nee', 2 = 'eigenlijk niet', 3= 'eigenlijk wel' en 4 = 'ja' (gespiegeld).

Risicoprofielen van mantelzorgers

Met behulp van de Chi-kwadraat toets ($p < 0.05$) is allereerst nagegaan welke achtergrondkenmerken, zowel van mantelzorgers als van de persoon met dementie, een significante samenhang vertonen met de mate van ervaren belasting (zie tabel 1; variabelen met*).

Vervolgens hebben we de voorspellende waarde van deze significante achtergrondkenmerken voor 'ernstige belasting' bekeken. Dit hebben we gedaan aan de hand van regressieanalyses, die worden gebruikt om de invloed van één of meer onafhankelijke variabelen (in dit geval: achtergrondkenmerken van mantelzorgers en van personen met dementie) op een afhankelijke variabele (in dit geval: ervaren belasting) na te gaan. Logistische regressieanalyse is geschikt voor een afhankelijke variabele die dichotoom van aard is, waarbij we een tweedeling hebben gemaakt van de mate van ervaren belasting: 'licht/matig belast' versus 'ernstig belast'.

We zijn dus geïnteresseerd in de voorspelling (door onafhankelijke variabelen) van de kans dat een mantelzorger in de categorie 'ernstig belast' valt. In de analyses zijn de volgende onafhankelijke variabelen meegenomen (zie tabel 1): (1) relatie van de mantelzorger tot de persoon met dementie, (2) leeftijd van de mantelzorger, (3) hoe vaak zorgt de mantelzorger voor zijn/haar naaste (4) alleen of samen zorgen, (5) woonsituatie van de persoon met dementie en (6) geslacht van de persoon met dementie. Het logistische model gaat dus uit van kansen, of beter gezegd kansverhoudingen: odds. Als methode is voor 'Enter' gekozen en voor stapsgewijze regressiemethoden (stepwise), waarbij per stap een onafhankelijke variabele in het regressiemodel wordt opgenomen.

Eerst kijken we of het model dat we geschat hebben goed bij de data past. Dit hebben we gedaan aan de hand van de Chi-kwadraat toets (chi-square-goodness-of-fit test) en deze test laat zien dat de stap gerechtvaardigd is (significantie is $p < 0.00$).

Nu we de fit van het model bepaald hebben, gaan we over naar de effecten van de onafhankelijke variabelen. Dit wordt getest met behulp van de Wald-statistic (zie tabel 2). In de kolom Sig. is te zien welke effecten significant zijn. In onze analyses blijken 'hoe vaak zorgt de mantelzorger voor

¹ Van één mantelzorger kon op basis van de scores, geen juiste voorspelling worden gedaan.

zijn/haar naaste' en 'alleen of samen zorgen' voor de persoon met dementie een significante invloed hebben op de kans om ernstig belast te raken. Het effect van de andere onafhankelijke variabelen (de relatie tot de persoon met dementie, leeftijd van de mantelzorger, het geslacht van de persoon met dementie en de woonsituatie van de persoon met dementie) zijn niet significant. In kolom B staan de geschatte effecten op de logit (ofwel log odds). Hoe groter het getal, hoe groter het effect op deze logit. Een positief getal betekent een positief effect, en een negatief getal een negatief effect. Als we praten in termen van kansverhoudingen, kijken we naar de kolom Exp(B). Bij een positief effect is de waarde van de Exp(B) groter dan 1, bij een negatief effect ligt de waarde tussen de 0 en 1. De resultaten van de regressieanalyses zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2 Resultaten van de logistische regressieanalyses op ervaren belasting van de mantelzorger van de persoon met dementie

Step 1a						
<i>Variabelen in de vergelijking</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>
Relatie van de mantelzorger tot de persoon met dementie	-,166	,179	,861	1	,353	,847
Leeftijd mantelzorger	,002	,078	,001	1	,980	1,002
Hoe vaak zorgt de mantelzorger voor zijn/haar naaste?	-,315	,133	5,592	1	,018	,730
Komt de zorg vooral op de mantelzorger neer? (alleen of samen zorgen)	-,448	,195	5,295	1	,021	,639
Geslacht van de persoon met dementie	-,305	,183	2,771	1	,096	,737
Woonsituatie van de persoon met dementie (thuiswonend of in zorginstelling)	,108	,091	1,401	1	,237	1,114
Constant	,377	,593	,403	1	,525	1,458

a. Variable(s) entered on step 1: Woonsituatie van de persoon met dementie